Poštarina plaćena u goto

KATOLIČKI LIST

Izlazi svakog četvrtka.
Predplata godišnje Kn 3000.—, pol godine Kn 1500.—, a četvrt godine Kuna 750.—. Pojedini broj Kn 60.—. Za inozemstvo predplata godišnje Kn 4000.—.

Curate strenue, ne Ecclesiae castra defensoribus careant in regno Croatiae

Leon XIII. u Breveu na urednika »Kat. Lista«, dne 4. travnja 1900.

Rukopise valja slat uredničtvu Kaptol 29. Predplata se šalje pošt. kom br. 35.021. — Oglase sav upravni dio: Kaptol

Broj 14.—15. U Zagrebu, 12. travnja 1945. **Tečaj 96.**

DR. ANTE PAVELIĆ

POGLAVNIK NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Narod, Crkva i Država

Povodom obljetnice obnove Nezavisne Države Hrvatske.

Svaki katolički narod kao skup pojedinaca udružen je dvostruko, t. j. preko Crkve i Države. To traži volja Božja i narav ljudska. Čovjek se sastoji od duše i tiela. Ima u sebi vječnu dušu i vremenito tielo. Crkva vodi čovjeka kroz vremeniti život prema vječnome životu; pomaže mu, da se u dobru ne uznese, a u zlu ne poništi; uči ga i potiče, da živi po Božjoj volji pa tako sačuva čistu savjest i zasluži vječnu sreću iza groba. Država se brine za čovjekovo blagostanje na ovome svietu, za razvijanje svih njegovih sposobnosti, za sređen i sretan zemaljski život. Kao što je razlika između duše i tiela, između vječnog i vremenitog, neumrlog i umrlog, tako je razlika između Crkve i Države. Ukoliko je duša nad tielom, vječno preče od vremenitog, utoliko Crkva svojom svrhom nadvisuje državu. Nu čovjeku je nuždno potrebno jedno i drugo družtvo.

Ideal je plemenita čovjeka: Zdrava duša u zdravu tielu! Jednako je tako ideal svih čestitih ljudi: Sklad između Crkve i Države, sloga između crkvene i državne vlasti. Ako li Crkva i Država složno rade za ljudsku vremenitu i vječnu sreću, onda ima mnogo nade, da će u tome radu i uspjeti te tako čovjeka doista učiniti valjanim i sretnim. Sklad između Crkve i Države nije težko ostvariti: Crkva ima svoje polje rada, Država svoje područje djelovanja, doduše u jednom istom narodu, pa ukoliko se radi o stvarima, (na pr. škola, ženitba), koje zanimaju oba družtva, treba se sporazumjeti u konkordatu. Gdje samo ima dobre volje, doći će i do sporazuma, kako to pokazuje poviest različnih naroda i država od Milanskog edikta 313. do danas.

U Hrvatskoj je oduviek postojala sloga između crkvene i državne vlasti, a na korist hrvatskoga naroda. Vladari hrvatske narodne krvi — knezovi i kraljevi — gradili su crkve, darivali samostane, podržavali srdačne veze sa Sv. Stolicom i biskupima. Zato je Sv. Stolica priznavala, podupirala i branila vrhovničtvo hrvatske države u svima zgodama i na različne načine. Kad je Hrvatska došla u državnu svezu s Ugarskom i kasnije s Austrijom, te kad su prostrani hrvatski krajevi stenjali pod turskom i mletačkom vlasti, Sv. Stolica priznaje obstanak hrvatskog naroda, pomaže ga u borbi za slobodu i u njegovu kulturnom razvijanju. U isto vrieme zagrebački biskupi često puta vrše službu banskih namjestnika, sve od Stjepana III. 1363. do Jurja Haulika 1845. Biskupi zajedno s kaptolima grade tvrđe i uzdržavaju vojsku za obranu od neprijatelja domovine, a to samo zato, jer su shvaćali, da je narodna sloboda veliko blago, za koje treba sve žrtvovati i svjetovnjak i duhovnik, jer su sile samo svjetovnjaka preslabe. U vrieme neprestanih ratova zagrebački su kanonici zapoviedali vojnom posadom u Sisku i Dubici, vodili su vojsku i u ljuto kreševo, a franjevac Luka Ibrišimović u Slavoniji i pop Marko Mesić u Lici digli su narodne ustanke protiv Turaka. Svećenik je pasao sablju, i ako to nije bilo njegovo pravo zanimanje, a to zato, jer je ljubio svoj narod i htio njegovu slobodu. Kad su ratovi prestali, svećenik piše knjige, gradi narodu škole i bolnice, da mu oplemeni dušu i pomogne u tjelesnoj nevolji te da ga učini prosvjetljenim i sposobnim u daljoj borbi za političku slobodu i slobodan kulturni razvitak. U borbi za narodni jezik i državno vrhovničtvo, protiv germanizacije i mađarizacije, svećenici stoje, hrabro i dosljedno, među prvim narodnim borcima.

Bivša država Jugoslavija podržavala je hegemoniju Srba, a prema hrvatskom narodu i njegovoj Katoličkoj Crkvi vladala se kao najgora maćuha prema djetetu sirotčetu. Hrvatski je narod bio zapostavljen, ponizivan, prikraćivan. Htjelo se izbrisati i samo hrvatsko ime. Jednako se postupalo i prema Katoličkoj Crkvi, tobože zato, jer nije narodna, a stvarno zato, jer je to Crkva Hrvata. Ove su težke prilike doniele i jedno dobro: Hrvatski se narod čvršće priljubio svojoj Crkvi i željno čekao čas svoga oslobođenja u vlastitoj državi.

10. IV. 1941. — prije četiri godine — hrvatski je narod ostvario svoju državu. Izpunio se njegov vjekovni san. Srdca su tada kucala živo i veselo, kao riedko kada u ljudskom životu. Oduševljenje je obuhvatilo sve slojeve, sve krajeve. To više, što su u kratkom oslobodilačkom ratu bili uglavnom pošteđeni i gradovi i sela, i ljudi i njihova imovina. Hrvatska je država stvorena žrtvama tisuća najboljih Hrvata, a najviše brigom Poglavnika i ustaškog pokreta.

Hrvatski narod — hrvatska država — Katolička Crkva na veliki i slavni dan 1. IV. 1941. stupiše u čvrstu i srdačnu međusobnu vezu hvaleći svevišnjega Boga i moleći Njegov blagoslov. Hrvatska je državna vlast izdala odmah prikladne zakonske odredbe i provedbene naredbe za suzbijanje različnih poroka i zlodjela i tako olakšala Crkvi rad oko duhovne obnove naroda. Brzo se osjetilo, da struji u Hrvatskoj novi duh sveobćega narodnog preporoda: u politici i gospodarstvu, u upravi i vojsci, u književnosti i umjetnosti. Nepravde, godinama nanašane činovnicima, pa i svećenicima, sada su se izpravljale.

Započeti rad po najboljim nacrtima sprečavan je poradi zavisti vanjskih i nutarnjih neprijatelja, koji su se kao gladni vuci i podmukle hijene bacili na hrvatsku zemlju, da ju pale i robe, da kolju i ubijaju. Hrvatska je morala podnieti najteže žrtve u krvi i tvarnoj imovini, da u nametnutoj borbi uztraje do pobjede.

U doba težke krvave borbe odkrile su se misli mnogih srdaca. Pokazalo se, tko je pravi rodoljub, a tko je samo vikač; tko je divni junak, a tko je jednostavna kukavica ili običan hajduk; tko je mudar i razborit, a tko je šeprtlja i luđak; tko je okretan i marljiv, a tko je pospanac i lienčina.

Gdje je bilo više vjerske i moralne sviesti, tamo

je bilo više junačtva, rodoljublja, mudrosti, razboritosti, okretnosti i marljivosti. Naprotiv, gdje su se udomaćili razni poroci: biela kuga, pijanstvo, bludnost, lienost, pohlepa za tuđom imovinom, zavist, težnja za uživanjem, tamo nije bilo pravoga rodoljublja, nije bilo ljubavi prema narodnoj zajednici, nije bilo prieko potrebne okretnosti i razboritosti. Neprijatelji hrvatskog naroda i njegove države nalazili su svoje saveznike i sumišljenike upravo tamo, gdje je najviše nestalo moralne i vjerske sviesti. To su bogatiji krajevi i imućniji ljudi, koje je baš bogatstvo učinilo mlitavim i sebičnim, a koji za sirotinju nisu nikada pokazivali osjećaja. Među njih promiču naši neprijatelji slobodnu ljubav, jer znaju, da će tako utući u njima smisao za plemenito i liepo.

Iz svega ovoga — govorimo načelno — sliedi pouka: Svaka država, ako hoće održati samu sebe i svoj narod, mora dopustiti Crkvi slobodu djelovanja i podupirati njezino nastojanje oko vjerskog i moralnog preporoda naroda. Pogotovo tako mora biti, kad se radi o malenom narodu, koji ima pohlepne susjede. Maleni se narod može u međunarodnoj utakmici održati samo onda, ako je u njemu duboko i svestrano razvijena vjerska i moralna sviest, osjećaj poštenja i pravde, smisao za žrtvu i zajednicu, dakle ono, što u najvećoj mjeri daje narodu Crkva.

Dok su u Hrvatskoj postojale škole, koje je Crkva vodila ili barem nadzirala, izlazili su iz njih izvrstni savjestni, marljivi i pošteni činovnici, koji su državi i narodu vjerno služili. Spisi su pisani čitljivo i uredno, na dobrom papiru i čvrstim crnilom. Današnja je laička škola po svietu poboljšala jedino obučnu metodu, dok je uzgoj skoro sasvim zanemarila. Zato se školovani sviet u velikoj mjeri odmetnuo od Boga, izgubio svaki idealizam, misli samo na zabavu i uživanje. Nemarno sastavljeni. jedva čitljivi spisi na lošem papiru jesu svjedoci obćeg nazadovanja kršćanske kulture. Mi ćemo opet dobiti dobro i valjano činovničtvo i inteligenciju uobće, ali treba dopustiti Crkvi slobodu rada u školi i ukloniti sve ono, što tu slobodu sputava. Ukloniti treba iz slikokaza — te suvremene đavolske crkve — sve ono, što vrieđa osjećaj stidljivosti i potiče na moralnu razuzdanost; što uzvišeni pojam ljubavi nagrđuje i izjednačuje sa sramotnom strašću. Iz knjižara treba baciti knjige, koje kvare mladež. Protiv psovke i sramotnih rieči kod širokih narodnih slojeva treba sve poduzeti, da se suzbije ta sramotna narodna navika, koja nas toliko ponizuje pred cielim kulturnim svietom. Ugled Crkve i svećenstva treba zaštititi na prikladan način protiv onih, koji taj ugled ruše, da onemoguće djelovanje Crkve. Rado priznajemo, da je državna vlast poduzela u posljednje četiri godine mnogo toga, što Crkvi olakšava rad, pa možemo samo željeti, da tako bude i u budućnosti.

Kad se govori o odnošaju između Crkve i Države, onda treba reći i to, da se Crkva nalazi izvan i iznad politike. Crkva podržava veze s Državom i surađuje s državnim vlastima, ali ne može i ne smije ništa imati s političkim strankama. Narodu je ostavljeno na volju, da sebi izabere ovakav ili onakav oblik vladavine, i Crkva protiv toga nema ništa. Ona će osuditi samo onaj dio stranačkog programa, kojim se predviđa ograničavanje njezina slobodnog djelovanja. Krivo imaju oni, koji hoće Crkvi nametnuti brigu za političke poslove, kao i oni, koji neopravdano optužuju Crkvu, da je takvu brigu na se preuzela.

Stanovište je Crkve jasno određeno prema komunizmu; prema onoj stranki, koja nieče i samo pravo na obstanak Crkve; koja je podigla spomenik sotoni i Judi Iskariotu; koja je diljem svieta pobila tolike svećenike i redovnice, porušila mnogobrojne crkve, uništila veliko množtvo nevinih ljudskih života i sputala milijune u najgore robstvo, a sve to zato, da samu sebe održi na vlasti, odnosno, da dođe do vlasti. Ta je stranka ne samo najveći neprijatelj Crkve svih vjekova nego i najveći protivnik ljudske slobode. Kad smo to rekli prije nekoliko godina, mnogi nam nisu vjerovali, već je trebalo, da tu istinu izkuse na vlastitoj koži. Izpunila se ona narodna poslovica: Tko s đavlom tikve sadi, o glavu mu se razbijaju! Stradali su upravo oni, koji su se dali zavesti misleći: Nije ni đavao onako crn, kako ga slikaju.

Molimo Svevišnjega Boga, da pomogne hrvatski narod u današnjim sudbonosnim časovima; da sačuva njegovu državu, koja je najbolji jamac njegove slobode; da mu oprosti griehe i zaslužene kazne te skrati dane nevolja i kušnja.

Dolazak prvih sestara milosrdnica u grad Zagreb

Povodom stogodišnjice zagrebačkoga samostana milosrdnih sestara.

Piše: *J. L.*

I.

Prema željama zagrebačkoga biskupa Haulika i po dogovoru[1] polaze tirolske sestre milosrdnice, određene za zagrebački samostan, pod kraj kolovoza 1845. na putovanje iz Innsbrucka u Zagreb, kako to javlja briksenski ordinariat svojim pismom od 18. kolovoza iste godine:

Podpisani ordinariat časti se najuljudnije obaviestiti, da će dne 28. o. mj. onih šest za Zagreb određenih milosrdnih sestara uz pratnju gospođe predstojnice sestarskoga zavoda u Innsbrucku s. Aleksandre Petzer i uz pomoć Božju nastupiti putovanje preko Bjelaka i Ljubljane u svoje odredište kolima jednoga vlastitoga najmljenoga kočijaša. One misle onamo doći za osam ili najviše za devet dana. Svoju će prtljagu sestre najvećim dielom ponieti sa sobom. Samo će jedan sandučić

[1] Vidi članak: »Tirolska daje gradu Zagrebu prve milosrdnice« u 11. broju »Katoličkog lista« o. g.

s knjigama naprvo poslati poštanskim teretnim kolima, koji izvolite ljubezno preuzeti.

Računamo, te možemo jamčiti, da su sestre najbrižljivijom pažnjom za to novo mjesto izabrate, pa je ovaj ordinariat ujedno slobodan najusrdnije ih preporučiti nadpastirskoj brizi i ljubavi.[2]

II.

Znademo daklem točno, kada su tirolske sestre milosrdnice iz Innsbrucka pošle u Zagreb. No sada nastaje pitanje: A kada su stigle u Zagreb? Najstarije se naime sačuvate viesti o tome pitanju ne slažu. Jedne vele, da je to bilo 5., a druge, da je bilo 6. rujna godine 1845. Što je daklem istina? Odgovaramo: Došle su dne 5. rujna 1845. I utvrdujemo to sliedećim dokazima:

Da su tirolske sestre milosrdnice, određene za zagrebački samostan, prispjele u Zagreb dne 5. rujna, svjedoči nam rukopisna t. z. Pfannerova kronika zagrebačkoga samostana i zagreb. Družbe milosrdnih sestara. Pisana je godine 1862. i 1863., daklem 17 godina nakon dolazka prvih sestara u Zagreb. Pisao ju je samostanski svećenik Vendelin Pfanner njemačkim jezikom, a na osnovu kućne predaje, najviše na osnovu podataka tadašnje zagrebačke samostanske predstojnice s. Ivane Krösbacher, koja je još jedina u to vrieme bila na životu od onih prvih 6 zagrebačkih sestara. Kronika se čuva u arhivu zagrebačkoga samostana.

U toj je kronici na str. 4. ubilježito: *Prečastni se kardinal*[3] *obratio na Tirolsku, da dobije milosrdne sestre te tako ostvari svoju omiljelu misao. Tirolska provincija rečenoga reda pristane bez poteškoće, da u Zagrebu podigne filialu i to za prvi početak sa šest sestara. Dne 5. rujna bio je dan, u koji je tih šest sestara, čija su imena navedena u popisu sestara (Schwesternbuch) pod 6 prvih brojeva, došlo u Zagreb. Među njima se nalazi i s. Ivana Krösbacher, sadašnja starješica, iz čijih sam usta ja (pisac) pišući ovu samostansku poviest crpio najveći dio podataka za ono doba.*

Na str. 43. dolazi ponovno:

»U prvi kraj došlo je šest sestara iz Tirolske u Zagreb. Dan je njihova dolazka bio 5. rujna 1845.«

Da su prve sestre milosrdnice stigle u Zagreb dne 5. rujna 1845. potvrđuje i spomenuti službeni popis svih sestara, koji se vodi i čuva u zagrebačkom samostanu. Uz imena i ostale osobne podatke od prvih ubilježitih šest sestara stoji za svaku od njih zapisato, da je došla u Zagreb dne 5. rujna 1845.

S ovim navodima Pfannerove kronike i službenoga samostanskoga popisa sestara slaže se i navod u sačuvatome računu tadašnjega vlastnika zagrebačke gostionice »K crnome orlu«, Ta se gostionica nalazila u Ilici u blizini sadašnje Frankopanske ulice, daklem u blizini samostana, koji je biskup Haulik sagradio za sestre milosrdnice U toj su gostionici došavši u Zagreb odsjele i prvu noć prenoćile tirolske sestre.

Na jednoj je stranici rečenoga računa tiskana sliedeća reklama: »Karlo Theurer, gostioničar »Kod crnoga orla« u Zagrebu (u Ilici) preporuča se najodanije svim putnicima uvjeravajući, da ne će propustiti uz najjeftinije ciene podvoriti ih čistim i liepo uređenim sobama, tečnim jelima, naravnim pićima i napokon brižljivim spremanjem njihovih kočija.«

Na drugoj je stranici točno označeno, čime je gostioničar Theurer poslužio sestrama i kolike su njegove tražbine u konv. novcu. Tude čitamo: *Za (dvije) sobe od 5. do 6. rujna 4 for., za lojene svieće 8 novč., za jelo s kruhom 2 for. 48 novč., za zajutrak 1 for. 48. novč., za službinčad 1 for. Ukupno 9 for. 44 novč.*[4]

Taj račun predložio je vlastnik gostionice Karlo Theurer na podmirenje upravitelju hrvatskih biskupijskih dobara Stjepanu Udvardiju, koji ga je i podmirio, kako je to označeno u njegovoj bilježnici: »Računi o gotovu novcu, potrošenu godine 1845. za gradnju i različite popravke.« Pod stavkom 334. čitamo tude: *»Za hranu milosrdnim sestrama, koje su došavši odsjele u gostionici »K crnome orlu« dne 5. rujna o. g. 9 for. 44 novčića.*[5]

Ovim dokumentima dajemo toliko značenje i vriednost, te mislimo, da je njima podpuno zajamčeno, da su prve sestre milosrdnice stigle u Zagreb dne 5. rujna 1845.

Valja dakle smatrati pogrješkom, što se na nekim drugim mjestima, kako ćemo niže vidjeti, kao dan dolazka prvih milosrdnica u Zagreb označuje 6. rujna godine 1845.

III.

Ustanovivši točan dan dolazka prvih zagrebačkih sestara milosrdnica donosimo na osnovu službenoga popisa sestara, koji se vodi u zagrebačkom samostanu, njihova imena i nekoje osobne podatke.

To su bile:

1. Sestra Augustina Müller, rođena 2. veljače 1820. u gradu Briksenu u Tirolskoj.
2. Sestra Ivana Krösbacher, rođena 16. travnja 1816. u Fulpmesu u Tirolskoj.
3. Sestra Karolina Frühbeck, rođena 2. ožujka 1820. u Gribachu u Gornjoj Štajerskoj.
4. Sestra Augusta Artinger, rođena 26. siečnja 1821. u Sterzingu u Tirolskoj.
5. Sestra Veronika Kranobitter, rođena 21. veljače 1820. u Rodenecku u Tirolskoj.
6. Sestra Filipina Elsensohn, rođena 26. veljače 1826. u Bezanu u Voralbežkoj.

[2] Original u Acta oecon. aedif. 501. u arkivu zagrebačke nadbiskupije.

[3] Biskup je Haulik godine 1853. postao nadbiskupom, a godine 1856. kardinalom.

[4] Račun sačuvat u Acta dominii centralis 306. u arkivu nadbiskupije zagrebačke.

[5] Udvardijeva bilježnica u Acta oecon. aedif. 501. u arkivu nadbiskupije zagrebačke.

Dvije su od njih, sestra Augustina i sestra Ivana, bile zavjetovane sestre, ostale su još bile novakinje. Prva je predstojnica zagrebačkog samostana bila sestra Augustina.

IV.

Dolazak je prvih milosrdnih sestara u grad Zagreb bio za stare zagrebčane riedak događaj i velika novost, pa o njem donose svoje bilježke i tadašnje zagrebačke novine »Agramer politische Zeitung« i Gajeve »Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske«. U tim se novinskim bilježkama nalazi i nešto krivih podataka, na koje nakon naših gornjih dokumenata i navoda nije nuždno posebno upozoravati niti ih izpravljati.

»Agramer politische Zeitung« od 10. rujna 1845. br. 73. imade ovu bilježku: »Ovih je dana iz Tridenta ovamo stiglo osam članova ženskoga reda, nazvanih »sive sestre«. One će u zavodu, što ga je u tu svrhu osnovala Njegova Preuzvišenost, prečastni gospodin dijecezanski biskup Juraj pl. Haulik, privremeno pod nadzorom M. Karoline Frühbeck, nakon učinjenih priprava i nakon podpuno uređenih, i za tu svrhu sagrađenih prostorija, početi svojim tihim blagotvornim radom, koji će se sastojati u poduci djevojčica i dvorbi ženskih bolestnika.«

Isti dan donosi br. 73 Gajevih »Novina horvatsko-slavonsko-dalmatinskih« sliedeći članćić:

Iz Zagreba 7. rujna. Poznato je čitateljem, da je naš preuzv. i preč. g. biskup u Savskoj ulici o svom trošku ženski samostan sagradio, a i potrebitom ga glavnicom nadario. Sgrada ova već je ponajviše gotova, a jučer stigle su jur na poziv preuzv. utemeljitelja duvne[6] iz Trienta, njih 8, da se u samostan ovdašnji presele. Dvě će se od njih opet povratiti, čim bude zavod ovaj sasvim uređen. Sverha će ovim duvnam biti: odhranjivanje ženske dětce i čuvanje bolestnikah. Sve ovo bez ikakye platje.

Ako promotrimo, da kod nas neima nikakvoga zavoda za odhranjivanje ženske osobito siromašne děce, nećemo moći uzkratiti našu hvalu utemeljitelju ovoga zavoda. Jedino, što želimo, jest, da bi se berže bolje i od naših domorodkinja někoje svetom ovome zvanju posvetile, koje bi bile u stanju odhranjivanju mladeži narodni pravac poděliti, da nam ženske naše glave nemoraju věkoma samo »kao lutke u tuđem življu tumarali«. Nadamo se isto tako od preuzv. utemeljitelja kao i od prečastnoga ravnitelja, g. kanonika Vračana, da će nam se pravedna ova želja berzo izpuniti, i tako će novo ovo zavedenje ne samo za ovaj grad nego i za sav narod od spasonosnih poslědica biti. — Duvne ove spadaju na red tako zvanih sivih sestara (graue Schwestern).

V.

Onih dana, kad su prve sestre milosrdnice došle u Zagreb, nije biskup Haulik bio kod kuće, nego na krizmenom putovanju. Vratio se u Zagreb dne 13. rujna i odmah sliedeći dan dne 14. rujna 1845. upravlja briksenskome knezu biskupu[7] ovo pismo:

Vaša mi je kneževska Milost, uslišavši moju zaufanu molbu glede odstupanja milosrdnih sestara, učinila ljubav, koja će, dok živim, izpunjati moje srdce najnježnijom zahvalnošću prema Vama. Vaša je kneževska Milost time i toliko doprinicla promicanju ciljeva naše sv. vjere, te je, kako sam uvjeren, Vašim velikim zaslugama za dobru stvar pridošao jedan novi liepi vienac, pa će visoko u katoličkom svietu poštovano ime Vaše biskupske Milosti, još više biti slavljeno. Čuvstvo je moje zahvalnosti bilo još više povećano, kad sam sestre ugledao, koje su dne 6. ovoga mjeseca sretno ovamo prispjele. Kad su došle, nisam bio kod kuće, jer sam već prije morao poći na vizitacijsko i krizmeno putovanje i to u 2. banskoj regimenti sasvim na bosanskoj granici. Kad sam se povratio 13. o. mj., bio mi je prvi posao, da pohodim sestre, koje su međutim već bile uvedene u njima određene prostorije. Već na prvi pogled mogao sam na svima skupa opaziti onaj neprocjenjivi duh žive vjere, najsrdačnije pobožnosti, prave poniznosti i požrtvovnosti, koji je već izveo tolika čudesa kršćanske ljubavi i koji je, čini se, osobito svojstven tome redu, a koji može uspievati samo na blagoslovljenome tlu katoličke vjere. Ja ću si učiniti najsvetijom dužnošću, da taj vrli duh uz pomoć milosti Božje uzdržim u zavodu. U drugu ću pak ruku nastojati, koliko je samo moguće, brinuti se za potrebe toga pobožnoga zavoda. Innsbručka je predstojnica svojim blagim, ljubežljivim i razboritim vladanjem stekla naklonjenost svijuh, koji su je god vidjeli i s njome razgovarali. Ona je htjela odmah sa svojom sestrom pratilicom odputovati, no popustila je mojoj želji, da još nekoliko dana ovdje provede, pa misli da potom dne 23. o. mjeseca nastupi svoj povratak i to preko Trsta i Gorice. Već sliedeće školske godine otvorit ćemo prvi razred škole. Revno ćemo se trsiti oko posvemašnjega dovršenja i uređenja sgrade, da još ove godine bude kapela otvorena za službu Božju i da se uzmogne primiti barem pet šest bolestnica.

Ne preostaje mi drugo, nego da još jedanput ponovim svoju najsrdačniju zahvalnost Vašoj kneževskoj Milosti i Vašem prečastnome konzistoriju.[8]

*

Ovih prvih šest tirolskih sestara, koje su dne 5. rujna godine 1845. došle u Zagreb, znače maleno stabalce, zasađeno blagoslovljenom rukom u Frankopanskoj ulici. Danas gledamo na tome mjestu golemo stogodišnje stablo, pod kojim su u hladu mnoge tisuće Hrvata našle počinka i mira.

---

[6] Uz ovu rieč imade izpod članka bilježka: »Zagrebski Horvati vele »opatice«, al nepravo, jer opatica odgovara latinskomu abbatissa, němačkomu Äbtissin t. j. nastojnica duvnah. Rěč duvna skratjena je od duhovna.

[7] U to je vrieme bio u Briksenu proslavljeni biskup Bernard Galura.

[8] Koncept u Acta oecon. aedif. 501. u arkivu nadbiskupije zagrebačke.

Mali osvrt

Piše: o. Anselmo Canjuga, kapucin, Osiek

U 2. broju »Kat. Lista« od 11. siečnja 1945. izašla je Okružnica o pučkim crkvenim pjesmama. Dieçezanski odbor za crkvenu glasbu sastavio je popis onih crkvenih pjesama, koje se ne bi smjele pjevati u našim crkvama. U tom popisu nalaze se i ove moje: Sunašce na počin palo, Pun vjere stoj i Ti djevicâ Čuvarice. Osjećam se ponukanim, da odgovorim na ocjene Diecez. odbora za crkvenu glasbu, jer ne odgovaraju pravom stanju stvari. Ograničujem se na gore spomenute pjesme.

1. Sunašce na počin palo. Ova je pjesmica po tekstu i po melodiji ocienjena kao **trivialna.**

Prije svega rieč trivialan je tudica, ali kad ju već Diecez. odbor upotrebljava, trebao joj je odrediti i za javnost pravi, točan pojam, kad se radi o izricanju glasbenog suda. Inače nastaje kod manje upućenih nepotrebno čuđenje i zabuna.

Auktori Frank-Altmann označuju u knjižici Taschenbüchlein des Musikers riеč trivial: gemein, prost, obćenit, obći i alltäglich, svakdanji, običan. Dakle prilično raztezljiv pojam.

Međutim Diecez. odbor upotrebljava riеč trivialno za one pjesme, koje bi po njegovu shvaćanju trebalo odstraniti iz naših crkava. To znači: te su pjesme necrkvene bilo po sadržaju i obliku teksta bilo po gradnji napjeva. Dakle moraju postojati neki objektivni razlozi, da se takav sud izreče.

Gornja pjesmica je duhovno čedo pok. Vl. Rožmana, vjeroučitelja, a objelodanjena je u Sv. Ceciliji god. 1914. u 4. svezku pod naslovom: Za Spasiteljem. Pjesnik je kao poznavalac dječje duše htio podati djeci pjesmicu, koja će im služiti kao priprava za sv. Pričest. Zato se i poslužio najjednostavnijim ali ipak vrlo zgodnim izrazima, da pobudi u dječjoj duši želju za Spasiteljem i držim, da je u tom i uspio. Upotrebio je prirodne pojave, dječjoj dobi lako shvatljive, i to je pjesničkim uzpoređivanjem dotično antitezom primienio na dječje osjećaje, da pobudi u njihovu srdcu želju za Spasiteljem u sv. Pričesti. Isti učinak imat će pjesmica i kod odraslih, kad im se dobro raztumači smisao teksta.

Radi toga držim, da nema objektivnog razloga, radi kojega bi gornja pjesmica bila po tekstu trivialna i radi čega bi ju trebalo odstraniti iz crkve.

Ovako shvaćenoj pjesmici skladao sam podpuno adekvatni djetinje-naivni, melodiozni i lako shvatljiv napjev, koji je objelodanjen u Glasb. prilogu Sv. Cecilije god. 1926. sv. 3. Taj napjev, premda jednostavan, držim, da ipak predstavlja malu umjetninu, rađenu prema principu zdrave glasbene logike. Diecez. odbor je ovu pjesmicu i s obzirom na napjev ocienio kao trivialnu, dakle necrkvenu. Po mnienju odbora moraju postojati neki nutarnji objektivni razlozi, radi kojih bi pjesmu trebalo brisati. Koji su ti nutarnji razlozi? Da li napjev podsjeća na koju svjetovnu popievku, napitnicu, koračnicu, ili možda kakav lirski ili ljubavni napjev? Držim da ne. Onda ti nutarnji razlozi o necrkvenosti neke melodije mogu postojati samo u njezinoj gradnji. Melodija nastaje izmjenjivanjem dubljih i viših nota (intervala) te duljih i kraćih na način, da tim izmjenjivanjem bude izrečena stanovita glasbena misao.

Građu napjeva ove pjesmice možemo razdieliti na četiri glasbene fraze po dva takta. Druga fraza je stupnjevanje prve za kvartu gore; motivi treće fraze su istovjetni (drugi je oblikovan za stepen niže), a četvrta fraza ima iste melodijske intervale samo drugčije ritmizirane kao i četvrta fraza stare hrv. božićne pjesmice: Danas je narođeno iz Citare III. godine 1757.

Zato pitam: gdje je ta trivialnost u melodijskoj građi? Koji pomak intervala je tako nezgodan, da je trivialan? Koji motiv dotično fraza u napjevu su trivialni?

Konačno, da li napjev kao glasbena cjelina predstavlja jednu logičku glasbenu misao makar u malom obliku? Ako to predstavlja, što mislim da stoji, onda sliedi logički zaključak, da gornja pjesmica niti po tekstu, a niti po melodiji nije trivialna i prema tomu je dostojna crkve i službe Božje.

Ako je ova moja pjesmica trivialna i crkve nedostojna, onda su trivialne i Moj Isuse od V. Žganca; O Srdce Sina Božjega od Zl. Špoljara; Odzivam se Isuse od R. Taclika, za koju je o. Miroslav Grđan među euharistijskim skladbama za orgulje (Glasb. prilozi Sv. Cecilije god. 1942.) skladao uvod, čak tri međuigre i završetak, jer su sve ove pjesme, a i druge neke istoga stila i duha, a ipak se smatraju obćenito cecilijanskima i crkvenima.

Pripominjem glede teksta gornje pjesmice, da ga je Milan Pavelić na nečiji poticaj preradio. Valjda je nekoga smetalo što se u jutro pjeva: Sunašce na počin palo. Ali držim, da je ovim preradivanjem oduzeo pjesmici onu djetinju naivnost i srdačnost. Osim toga je u 4. kitici bolji Rožmanov poređaj rieči: Daj vedrino sini, nego Pavelićev: Vedrino daj sini. Isto tako je razumljiviji Rožmanov stih: Dođi, blagi Spasitelju, nego Pavelićev: Dođi, Sunce, Spasitelju.

2. Pun vjere stoj. Melodiju ove moje pjesme označio je Diecez. odbor **nezgodnom.**

U drugom kazalu pjesmarice »Magnificat« jasno stoji, da je to moja skladba, ali naglasujem, da je pjesma uvrštena u ovu pjesmaricu i u odnosnoj stilizaciji (obradbi) bez moga predhodnog znanja i privole. Sastavljač zbirke »Magnificat« je pobrkao pojmove pučke i umjetne pjesme. Ova pjesma uobće nije pučka nego umjetna pjesma, skladana za mješoviti zbor. Po mojem izvorniku Pripjev pjevaju: dva takta samo soprani i alti troglasno, zatim dva takta samo tenori i basi troglasno, a dalje nastavlja mješoviti zbor. Ako je Diecez. odboru bilo nešto nezgodno u obradbi spo-

menute zbirke, trebao je uzeti u ruke moj izvornik, objelodanjen u Glasb. prilogu Sv. Cecilije god. 1922. sv. 3. i čitati iz partiture, a ne iz jednoglasne loše obradbe, pa ne bi njegov sud izpao nezgodan. Sud je trebao glasiti: Pjesma nije pučka nego umjetna, skladana za mješoviti zbor.

Već se iz ovoga prikaza vidi do kakvih nesuglasica dolazi, kad se ne poštuje skladateljevo pravo vlastničtva i nepovredivost njegove obradbe. Međutim je ova pjesma doživjela još jednu promjenu. Uvrstio ju je naime g. prof. Franjo Lučić (dakako opet bez moga znanja i privole) u svoju Crkvenu pjesmaricu ravno na stranu 39., ali, da se slikovito izrazim, s naborima na haljinici kako joj ja nisam namjestio. Pjesma je transponirana za cieli glas dublje, nu to ne smeta. Ali me upravo ljutilo, što mi izpravlja moje kadence i preinacuje tekst kod sinkopa, i to sve stavlja pod moje ime. Molim, kojim pravom? Vlastita obradba svakog skladatelja je njegovo duhovno vlastničtvo, za koje on sam osobno odgovara, i u to nema pravo nitko dirati. Autorsko pravo se ne odnosi samo na tantieme. Pa kad bi ovake preinake bile i bolje, nije zgodno, jer stalno izpravljanje unosi zbrku u crkveno-glasbenu literaturu. Držim, da je zato i postavljen Diecez. odbor da pazi, e da se ne ponavljaju slični slučajevi.

3. **Ti djevicâ Čuvarice.** Za napjev ove pjesmice, koja je objelodanjena u Glasb. prilogu Sv. Cecilije god. 1929. sv. 4. kaže Diecez. odbor, da ima loš ritam. Molim zašto? Zar $5/4$ mjera ima sama po sebi loš ritam? Ili zar se naglasak teksta kosi s ritmički težkim dobama?

Mjera $5/4$ spada u teoriju među mješovite mjere, ali je u pjesmici dosljedno proveden oblik 2+3 dobe, i naglasku teksta odgovara. Ta valjda ne smeta Diecez. odbor slučaj, što na nenaglašeni slog dolazi dulja nota nego na naglašeni? Jer onda pada svako razpravljanje o ritmu naših pučkih popjevaka, a da o koralnom ritmu i ne spominjem. Dakle molim stvarne, objektivne razloge, da gornja moja pjesmica ima loš ritam!

Ovo sam htio spomenuti na naslov Diecez. odbora u obranu crkvenosti mojih melodija i čistoće moga glasbenog stila. Mene je uzgojila u glasbi hrv. cecilijanska misao i pokret, i nisam niti za korak od te misli odstupio. Moje melodije su lako shvatljive, spjevne i pristupačne najširem krugu pjevača. Na čistoću glasbenog stila, u koliko je meni štogod omaklo, budno je pazio g. prof. Franjo Dugan, kroz kojega ruke su prošle sve moje objelodanjene skladbe. Gotovo svaka je od njih u svoje vrieme bila predmetom razprave među nama, i zato za svaku svoju skladbu znam što sam htio njom reći i za svaku notu znam razlog, zašto sam ju tako napisao, a ne drugčije.

Radi toga mi se čini krivo, kad se o mojim skladbama sudi, blago rečeno, površno, jer se tako daje manje upućenima povoda za kriva tumačenja i zaključke.

* * *

Bit ću tako slobodan, da Diecez. odboru za crkvenu glasbu prišapnem nekoliko misli na razmišljanje povodom izdanja gore spomenute okružnice i popisa sumnjivih crkvenih pjesama.

Stoji nepobitna istina, da se u našim crkvama pjeva još dosta pjesama, koje nisu po predaji naše a k tomu ne odgovaraju najbolje duhu prave crkvene glasbe niti po tekstu niti po napjevima.

Diecez. odbor dobro je učinio, što je sastavio popis tih pjesama. Ali je moje skromno mnienje, da je krčenje toga šikarja trebalo doći na razpravu pred jedan širi odbor, u kojem bi bile zastupane sve hrvatske biskupije. Jer premda se hrv. cecilijanski pokret tako reći rodio u Zagrebu, nije to sada stvar samo Zagrebačke nadbiskupije, nego ciele Katoličke Crkve u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Taj širi odbor trebao bi utvrditi objektivne norme, po kojima bi se prosuđivalo pojedine pjesme. Tek nakon svestrane razprave imalo bi pjesme ili odobriti ili zabaciti.

Isti odbor trebao bi predložiti najzgodniji način kako da se u djelo provedu njegovi zaključci. U tu svrhu treba okupiti mnogo oduševljenih radnika, dakle treba sposobnih orguljaša, organizatora predavača. Čim se srede prilike, svakako će trebati sazvati cecilijanski kongres, da se ustanovi, koliko i kakvih radnika ima za taj posao.

Trebat će održati više stručnih predavanja, naročito iz područja hrv. pučke crkvene glasbe, s osobitim obzirom na našu predaju iz prošlih vjekova. Ta predavanja bi trebalo održati u više pokrajinskih gradova i trgovišta, da se što veći krug ljudi upozna s ovim našim narodnim crkvenim blagom.

Nadalje, prigodom održavanja pučkih misija treba upriličiti i propoviedi dotično predavanja s praktičnim vježbama u tom smjeru, jer i crkvena popievka spada u duhovnu uljudbu vjernika. Možda bi se tom zgodom pronašla gdjekoja liepa crkvena popievka, koja se pjeva samo u dotičnom kraju, a nije nigdje zabilježena. Ako je vriedno skupljati pučke svjetovne popievke, zašto da se ne skupljaju i crkvene?

Ovako ja zamišljam u glavnim crtama jedan jači zamah u pravcu preporoda naše crkvene glasbe, inače spomenuta okružnica ostaje samo glas vičućega u pustinji...

Post prije večernje Mise

Piše: Msgr. Eugen Kornfeind

Okružnicom Preuzvišenog Ordinarija od 18. IV. 1944. broj 3087/44. dozvoljeno je po nedjeljama i zapoviedanim blagdanima služiti sv. Misu poslije podne, ako radi zračne uzbune nije bilo moguće vjernicima doći na sv. Misu prije podne. Svećenici i vjernici, koji bi se pričestili na večer, moraju biti natašte barem 4 sata prije toga. (Vidi Službeni Vjestnik Nadb. Zagreb. 1945. broj 1. strana 26.).

Povodom ove okružnice u nekom je svećeničkom družtvu nabačena misao, nije li u okružnici spomenuti post prije večernje Mise obvezatan samo »ex congruentia«, slično kao i post prije polnoćke na Božić.

U Direktoriju Nadb. Zagreb. dolazi prije 25. prosinca među ostalim uputama i ova: »Sacerdotes celebraturi et fideles sacram Communionem accepturi sequenti nocte per 6 horas sint ieiuni ex congruentia«; to znači, da je post prije polnoćke samo prikladan, ali stroga obveza ne postoji. Razlog leži u tomu, što tek u polnoći počima novi dan (Can. 32. § 1.); a od toga časa započinje i obveza euharistijskog posta kako za svećenika, tako i za vjernike, koji se žele pričestiti. Ova stroga obveza posta za svećenika proizlazi za svećenika iz kanona 808., koji kaže: »Sacerdoti celebrare ne liceat, nisi ieiunio naturali a media nocte servato«. Za vjernike pak izlazi ta obveza iz kanona 858., § 1., gdje se kaže: »Qui a media nocte ieiunium naturale non servaverit, nequit ad sanctissimam Eucharistiam admitti, nisi mortis urget periculum, aut necessitas impediendi irreverentiam in Sacramentum«. Istu strogu obvezu iztiče i rubrika misala: »Si quis non est ieiunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquae, vel alterius potus aut cibi per modum medicinae, et in quantacumque parva quantitae, non potest communicare nec celebrabe« (Rubr. M. »De defectibus« tit. IX. n. 1.). Savezno s tim kaže još ista rubrika: »Si reliquiae cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivae. Idem dicendo, si lavando os deglutiatur stilla aquae praeter intentionem« (1. c. n. 3.).

Stroga obveza euharistijskog posta od polnoći razabire se također iz toga, što je oprost od ove obveze redovito pridržan Kongregaciji Sv. Oficija. Kanon 247. § 5. veli: »Ipsa (Congr. S. Off.) una competens est circa ea omnia quae ieiunium eucharisticum pro secerdotibus Missam celebrantibus respiciunt.« Kanon pak 2321. kaže: »Sacerdotes qui contra praescripta can. 806., § 1. et 808 praesumpserint Missam eodem die iterare vel eam celebrare non ieiuni, suspendantur a Missae celebratione ad tempus ab Ordinario secundum diversa rerum adiuncta praefiniendum«.

Sve ove odredbe novog crkvenog zakonika kao i rubrika misala odkrivaju ne samo veliku i težku obvezu euharistijskog posta počevši od polnoći, već nam podjedno i razjašnjuju, zašto se za polnoćku p r i j e p o l n o ć i traži samo i e i n i u m e x c o n g r u e t i a? Polnoć je g r a n i c a, ali i početak obveze za euharistijski post. Ako je dakle netko p r i j e p o l n o ć i štogod pojeo ili popio, to spada na dan koji je završen točno u polnoći, pa radi toga to jelo ili pilo ne čini zapreku za sv. Misu ili Pričest sliedećega dana. To nam izriekom potvrđuje i rubrika misala: «Si (sacerdos sequenti die celebraturus) ante mediam noctem cibum aut potum sumpserit, etiam postmodum non dormierit, nec sit digestus, non peccat: sed ob perturbationem mentis, ex qua devotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum« (Rubr. M. »De defectibus« tit. IX. n. 2.). Jelo i pilo p r i j e p o l n o ć i ne dolazi dakle pod udar zakona o euharistijskom postu obzirom na Misu sliedećega dana, pa niti kod polnoćke, osim s razloga »e x q u a d e v o t i o t o l l i t u r«, kako to kaže spomenuta rubrika. Budući pak da se »ieiunium ex congruentia« prije polnoćke traži samo radi blizine Mise iza polnoći; nadalje, budući da se taj »ieiunium ex congruentia« proteže izključivo na vrieme prije polnoći, i budući da taj post prije polnoći nema nikakve veze s večernjom Misom, to iz toga sliedi, da se napomena našeg Direktorija za post »ex congruentia« prije polnoćke niti može, niti smije primieniti na post od 4 sata prije večernje Mise sliedećega dana. Za taj je post m j e r o d a v n a j e d i n o o d r e d b a o k r u ž n i c e, kojom se dozvoljavaju večernje Mise. Ta pak odredba kaže: »Svećenici, koji bi na večer služili sv. Misu i vjernici, koji bi se željeli na večer pričestiti, moraju biti natašte barem 4 sata prije toga.« Odredba okružnice: »m o r a j u b i t i n a t a š t e« ne dopušta nikakvo ublaženje posta, najmanje pak kakav post »ex congruentia«, već sadrži s t r o g u o b v e z u p o s t a o d 4 s a t a; onaj pak »b a r e m« znači, da je vrieme od četiri sata m i n i m a l n a g r a n i c a, koja se ne smije skratiti. Ako bi pak tkogod želio, da produlji to vrieme posta od 4 sata, to mu je dopušteno, ali za ovakvo produljenje ne postoji nikakva obveza, pa niti ex congruentia.

Nakon što je razjašnjeno pitanje glede obveze posta prije večernje Mise, lako ćemo riešiti nekoja praktička pitanja: Zapita li koji vjernik prije večernje Mise, smije li se pričestiti, ako je unutar vremena od 4 sata prije toga po zaboravnosti pio malko vode? Odgovor će glasiti: Ne smije se pričestiti, jer nije držao propisani post. Ako bi pak netko neposredno p r i j e t o g a v r e m e n a štogod pojeo ili popio, smije se pričestiti, jer odredba ne traži više od 4 sata posta prije večernje Mise.

Ovo isto vriedi i za celebranta uz neke preinake. Ako bi celebrant unutar određenoga vremena štogod jeo ili pio, ne smije služiti sv. Misu, već treba da potraži zamjenika, koji će mjesto njega obaviti večernju službu Božju. Ne može li tako lako naći zamjenika, treba da se obrati na svoga Ordinarija za dispenzu, da smije «non ieiunus« služiti sv. Misu. Iako je prema kanonu 247. § 5. dispenza od euharistijskog posta pridržana Kon-

gregaciji Sv. Oficiji, ipak je ista Sv. Kongregacija 22. III. 1923. podielila i ordinarijima ovlaštenje »dispensandi ob gravem causam a lege ieiunii Sacerdotes Missam eodem die iterantes aut etiam tardiore hora ad sacrum altare accedentes, quum spirituale fidelium bonum id exigat, non vero ob privatam ipsorum Sacerdotum devotionem aut utilitatem: hisce tamen sub conditionibus, ut nonnisi aliquid per modum potus... sumere permittatur«. (De Carpo Moretti: Caeremoniale Nr. 432). Ovo se ovlaštenje ne odnosi izravno na post prije večernjih Misa, ali je sigurno, da Ordinariji imadu sada za vrieme rata i posebne povlastice glede ovakvih dispenza.

Za slučaj pak, da celebrant ne može naći zamjenika, niti se može obratiti na svoga Ordinarija glede dispenze, ili pak više nema vremena za to, jer je blizu vrieme početka večernje Mise, na koju čekaju sakupljeni vjernici, onda smije, pa i treba da pristupi k oltaru i »non ieiunus«, da izbjegne sablazni, koja bi nastala, kad ne bi bilo sv. Mise, odnosno da vjernici mogu udovoljiti dužnosti slušanja sv. Mise na nedjelje i zapoviedane blagdane. (Vidi o tomu Schüch-Polz Gjanić-Strižić: Pastirsko Bogoslovlje str. 357. bilježku 3.).

Savezno s tim može se ovdje kazati nešto i o samoj napomeni našeg Direktorija, kojom se određuje post »ex congruentia« od 6 sati prije polnoćke. Ta se napomena ne nalazi niti u novom crkvenom zakoniku, niti u rubrikama misala, niti u zbirci Dekreta Sv. Kongregacije Obreda; a ne nalazi se ni u Direktoriju za grad Rim, kao ni u ostalim poznatim crkvenim kalendarima za cielu Crkvu. Hoće li pak ta napomena ostati u cielosti u našem Direktoriju, ili će se skratiti vrieme posta »ex congruentia« prije polnoćke na 4 sata, ili će se možda i brisati, to ovisi o etičkoj visini pojedinih krajeva. U ovom je naime pitanju najbitnije, da se celebrant i vjernici klone svega, što bi moglo proizvesti »perturbationem mentis, ex qua devotio tollitur«, kako veli rubrika misala »De defectibus« tit. IX. n. 2. Ali gdje nema možda još sigurnosti za to, ondje je bolje, da odredba za post ex congruentia prije polnoćke ostane barem u nekom skraćenom obliku.

Komitiva i podvoz

Piše: *Dr. Juraj Cenkić*, župnik.

Piše mi mlad župnik ovo: Gospodine doktore! Okružnicom Preč. nadb. duh. Stola, br. 1018. od 1. II. 1945. (Služb. Vjestnik. God. XX. br. 1) navedena je obligatna pristojba onomu svećeniku, koji od kuće do crkve ili groblja prati mrtvo tielo (Komitiva). U mojoj župi ne davaju podvoz župljani, već ja dajem svoj ili ide kapelan pješice, ako nije prilika za podvoz. Da li si ja smijem uračunati troškove podvoza ili odštetu za pješačenje ili je ta odšteta ili trošak sadržan u Komitivi od 1000 Kn. Quid ad casum?

Ad 1. Komitiva nema ništa s podvozom.

Pratnja mrtvaca je u redovnim prilikama po Kodeksu *obligatna* (can. 1230. § 1). Kodeks ne određuje naplatu za pratnju mrtvaca. On poznaje *pogrebnu taksu* ili župnički dio (taxa funeralis, portio paroecialis, can. 1234., 1236.) ili kako mi velimo *štolarinu*.

U toj štolarini nije uključena pristojba za dignuće mrtvaca od kuće i pratnja do crkve i groblja. Kod nas se do sinode riedko kada posebice plaćala Komitiva. Ako je kapelan obavljao sprovod, mogao mu je župnik ili dati ili ne dati što od svoje štolarine. Tek sinoda nadbiskupa Bauera određuje kapelanu Komitivu *ondje, gdje je uvedena.* Sinoda luči i štolarinu, koja uviek ide župnika, od Komitive, koja ide kapelana (Sinoda toč. 26., 27.). Vjestnik od 1945. (God. XX. Broj 1.) pošao je dalje. On dopituje ne samo kapelanu, ako obavlja sprovod, u ime Komitive 600 Kuna, već i župniku, ako ga on vrši. Temelj je tomu can. 1234.

Štolarinska pristojba i komitivna taksa je po Kodeksu *naplata* za učinjene *skroz duhovne službe* (Vermeersch, Epitome II. n. 536). Tu ne ulazi podvoz ili pješačenje ili jašenje u to ime, da se obavi ta duhovna služba.

Ad 2. Pitanje podvoza, jašenja, hodanja pješice ravna se prema *mjestnom običaju.* U granici davaju podvoz seljaci, u Zagrebu pogrebna družtva, u Zagorju ide se ili pješice ili daje podvoz župnik, ili se jaši. U nekojim župama uživa župnik, dotično kapelan, za konja lukno u sienu ili livadu. Dobro bi bilo, da se župnici ili kapelani odterete podvoza, jašenje ili pješačenje bez naplate bar kod sprovoda, ili da župljani daju podvoz, gdje je to moguće. — Danas su silni izdatci za pješačenje, za podvoz i jašenje. Ne ide sudac, ne ide liečnik, ne ide kotarski predstojnik, a ni općinski činovnik bez kilometrine na uredovanje— zašto da ide župnik ili kapelan?

Prva zagrebačka sinoda kao da je i to pitanje načela, kad veli u točki 27. str. 206., da kapelan, kad obavlja sprovod, ima pravo na podvoz ili na putni trošak. ako je vršenje službe na udaljenom mjestu. Sinoda ne veli, da taj podvoz ili putni trošak ima dati župnik pogotovo ondje, gdje mu župljani uzkraćuju lukno, ili, ako nema konja, a župljani ih imadu.

Jedan moj susjed riešio je bez Preč. duh. Stola sam to pitanje. Kad ide na izpovied ne računa podvoz ili pješačenje. Ako bolestnik umre, računa već prema daljini podvoz ili pješačenje kako za izpovied, tako za sprovod. Ozdravi li bolestnik, ne dobije župnik ništa. On nikada seljaku ne specificira račun, već jednostavno veli: sprovod s Misom i t. d. stoji toliko i toliko. I seljak plati bez mrmljanja osobito sada, kada ima novaca. Drugi moj susjed specificirao je račun. I seljaci su se bunili. »Kaj se vre i spoved mora platiti«. Molim, da Preč Nadb. Duh. Stol uzme tu stvar u pretres,

LISTAK

ZLATNA ZRNCA IZ PAVLOVIH POSLANICA

Paulus, servus Jesu Christi, vocatus Apostolus segregatus in Evangelium Dei (Rim. 1, 1).

Savao, Šaum, desideratus, bivši progonitelj Crkve, mienja ovo zvučno i sadržajno ime za latinsko Paulus, sinkopirano od paurulus, a ovo je zapravo deminutiv od paurus, praoblika od parvus. Veliki Pavao uzima ime »Neznatni, Maleni«, da tim više uznastoji oko prave veličine — pred Bogom!

Servus Jesu Christi: rob Isusa Krista. Rob, dulos, bio je u antiknom svietu praktički i teoretski gotovo bezpravno biće. Gospodar je činio iz roba, što je htio; postupao je s njime, kako ga je bila volja. Izraz »rob Isusa Krista« (mnogo jače od našeg običajnog prievoda »sluga«) upotrebljava Pavao kao svoj omiljeli terminus technicus (vidi Gal. 1, 10; Fil. 1, 1). i robski položaj najbolje označuje njegov odnos prema Kristu. Kad je govor o Isusu, Pavao nema svojih želja, nema svojih prava; ima samo dužnosti: biti sužanj Kristov! Tako oblikuje svoju vezu s Kristom Pavao, »vas electionis« Christi (D. ap. 9, 15), a zar nama preostaje što drugo? Nije li to jedino izpravno rješenje ovoga pitanja, kad je govor o Onome, koji je ne samo juxta divinitatem nego i secundum humanitatem suam Najmudriji, Najsvetiji et excelsior coelis factus! (Hebr. 7, 26).

Vocatus Apostolus: pozvani apostol; pozvani dakako od Krista, od Boga. Ovaj je poziv bitni, konstitutivni elemenat apostolata, dakle i svećeničkog zvanja. O kako je nadasve važno biti vocatus Sacerdos! Prije ređenja dobro promisli, hoćeš li zaista biti vocatus Sacerdos, a poslije ređenja živi i radi tako, da će svatko moći vidjeti, da si pozivu Kristovu u svemu ostao vjeran.

Segregatus in Evangelium Dei: izabran za evanđelje Božje. zapravo: odieljen, na stranu stavljen, prema prvotnom značenju grč. izraza aforizmenos, kojega Pavao ovdje upotrebljava. Pozvan za apostola. izabran za navještanje blage viesti, evanđelja. Nisu to obični sinonimi već dubokoznačne misli, koje se međusobno divno nadopunjuju. Bitni preduvjet apostolske, svećeničke službe je esse vocatum, a bitni sadržaj te službe je propoviedanje Krista. U doslovnom smislu ima Pavao pred očima samo svoj misionarski rad među poganima i Židovima, a to s punim pravom, jer nam je s izrazom servus Jesu Christi rekao i bitni preduvjet uspješne propovjedničke službe i sav ostali sadržaj apostolata i svećeničtva. Jest, propoviedati evanđelje Božje, navieštati Krista, kazivati ljudima verba fidelissima et vera (Apk. 21, 5), verba, quae sunt spiritus et vita (Iv. 6, 64) et quasi ignis (Jer. 23, 29), to je najvažnija zadaća apostola, svećenika. Ali tu zadaću vršimo samo kao o Deo segregati, vere a Deo vocati servi Jesu Christi, Domini Nostri. — *Dr. M. Lach.*

PROGONI CRKVE NEKADA I DANAS

Krist je Gospodin više puta prorekao, da će Njegova Crkva biti progonjena. Za ravnanje savjetovao je svojim sljedbenicima, jedanput: »Ako vas progone u jednom gradu, bježite u drugi«, a drugi put: »Tko je na krovu, neka ne silazi s krova, i tko je u polju, neka se ne svraća kući«.

Kristova je Crkva, upravo na početku svoga života i djelovanja bila najljuće progonjena. Krv se lievala. Glave su padale. Prvo razdoblje u poviesti Crkve jest Aera martyrum. Crkvu su progonili Židovi i Rimljani. Ne zna se ni približno, koliko je kršćana podnielo mučeničku smrt, ali se naslućuje, da ih je moglo biti odprilike 50.000 kroz 300 godina. Nije taj broj ni tako malen, ni tako velik. Crkva je uza sve progone ipak postojala. Kriepila ju je Božja milost, koja nije dopustila, da progonitelji posve razjure Kristovo stado. Redovito rimsko zakonodavstvo nije zapoviedalo štovanje rimskih bogova ni zabranjivalo štovanje nerimskih bogova, odnosno štovanje pravoga Boga. Tek su izuzetni zakoni (edikti ili ukazi) određivali, da se zabranjuju vjerski sastanci kršćana i djelovanje kršćanskih svećenika. Sreća je bila, što je rimska državna administracija bila nesavršena, pa se izvanredne protukršćanske zakonske odredbe nisu provodile. Konačno, rimski upravnici nisu išli za tim, da što više skinu kršćanskih glava, nego su u prvome redu htjeli, da kršćane učine lojalnim građanima. Tako se kršćanstvo, uza svu mržnju poganske svjetine i progone od strane nekih careva, ne samo održalo nego se širilo u sve krajeve i u sve družtvene slojeve.

I u kasnijim su stoljećima bili kršćani progonjeni. Jedanput više, drugi put manje, ovdje žešće, tamo blaže. Osobito mnogo stradali su kršćani od Seldžuka i Turaka. Nijedan narod nije stradao od Turaka toliko, koliko upravo hrvatski narod, jer je oko jedan milijun Hrvata odveden u tursko robstvo, a na stotine tisuća Hrvata pobjeglo je iz svoje domovine prema sjeveru i zapadu ili je prešlo na islam. Život u turskoj državi bio je ukratko ovakav: Ili u polje — Turci, ili u goru — vuci; Bog visoko — a car daleko; Kadija tuži — kadija sudi. Pa ipak su se katolici Hrvati i u ovakvim prilikama održali. Franjevci dušobrižnici na ruševinama starih samostana dizali su nove, makar i skromnije. Podizali su i malene crkvice, služili sv. Misu i propoviedali, dielili sv, sakramente i kriepili progonjeno Kristovo stado.

Suvremeni su bezbožnici, komunisti, skrojili plan, po kojemu bi kršćanstvo imalo biti izbrisano s lica zemlje. Crkvena bi hierarhija imala biti uništena. Javno bi bogoštovlje trebalo prestati. Dielje-

nje sv. sakramenata trebalo bi se obustaviti, a crkve porušiti ili pretvoriti u svjetovne zgrade. Je li narod za to ili je protiv toga, to za bezbožnike nije važno. Ipak bezbožnici ovoga časa ponešto skrivaju svoje prave namjere, da naivnjake tako prevare. Što će biti, kada rat svrši, ne znamo. Jedno je sigurno, da bezbožnici u svojim podhvatima protiv Crkve ne će uspjeti. Može biti težkih žrtava i bolnih odpada, ali će konačni pobjednik biti Krist Kralj.

CRKVENE VIESTI

BILJEGOVANJE MOLBE I ZAPISNIKA ZA POZAKONJENJE DJECE

Neki župni uredi uobće ne biljeguju ili premalo biljeguju molbu i zapisnik za pozakonjenje prijebračne djece. Radi toga se upozoruju svi župni uredi, da se molba za pozakonjenje prijebračne djece biljeguje s 300 Kn. Vidi Okružnicu »Povišenje crkv. biljegovnih pristojbi« od 5. veljače 1945. br. 13. (BK. objavljenoj u »Služb. Vjestniku« 1945. kod tarifnog broja 30.), a zapisnik kao i svaki drugi zapisnik s 50 Kn. Vjenčani, krstni i smrtni listovi sa 100 Kn. Samo siromašni su oslobođeni od ove biljegovine. — *Nadb pisarna.*

TRAŽE SE ODNESENI PARAMENTI

Prošle su godine (1944.) posuđene iz crkve sv. Petra u Zagrebu dvie dalmatike crne boje radi jednog sprovoda, ali do danas nisu vraćene. Molimo onoga, koji ih je odnio, da ih što prije povrati. Kako su pošteno posuđene, u nadi smo, da će tako biti i vraćene. — *Župni ured sv. Petra u Zagrebu.*

DOSTAVA SV. ULJA

Prigodom nabave ulja za posvetu dogodila se neprilika. U jednom dielu kupljenog ulja bila je primiešana neka količina vode, što se nije moglo primietiti prije posvete, nego se primietilo tek kod razdiobe sv. ulja. Uslied toga dogodilo se, da su neki, koji su posljednji dobivali sv. ulje, dobili jedan dio vode mjesto sv. ulja. Pozivaju se svi oni, koji su dobili djelomično vodu mjesto sv. ulja, da pošalju po drugo ulje. — *Nadbiskupska pisarna.*

DAROVI ZA KARMEL U BREZOVICI

Cafuta Antun, Windhorst, B. Gradiška Kn 25.000.—; Bićanić Stjepan, kanonik, Zagreb, Kn 10.000; Mičević Stjepan, N. Gradiška Kn 2.000.—; N. N., Zagreb, Kn 15.000.—; Posavski Bregi Kn 35.000.—; Posavski Bregi Kn 50.000.—; Matko Janko, trgovac, Zagreb Kn 100.000.—; Mazur Dragutin, veletrgovac, Zagreb Kn 100.000.—; Lesjak Josip, Svibovec Kn 5.000.—; N. N., Svibovec Kn 2.000.—; Vidaković Albe, prebendar, Zagreb Kn 50.000.—.

Br. 69/45.

Predmet: Razstavna parnica Car—Zoré.

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim nadbiskupskim ženitbenim sudom pokrenuo Franjo Car iz Zagreba, poziva se ovime tuženica Otilija Car rođ. Zoré, rođ. u Zagrebu 6. prosinca 1899., sada nepoznatog boravišta, da na dan 4. svibnja 1945. u 8 sati prije podne osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu sudu pristupi, da se o tužbi očituje, jer u protivnom slučaju bit će proglašena oglušnicom i parnica će se u njezinoj odsutnosti dovršiti i osuda iz ogluhe izreći.

Nadbiskupski ženitbeni sud

U Zagrebu, dne 11. travnja 1945.

Dr. Ant. Slamić, v. r. predsjednik suda M. P. *Drag. Bišćan*, v. r. bilježnik

ZA UZDRŽAVANJE DOMA BOŽJE PROVIDNOSTI I SESTARA

doprinieli su: Dobrotvorka N. N., Zagreb Kn 80.000.—; Župa sv. Marka, Zagreb Kn 24.000.—; Župa Gornja Lipovac, Kn 10.000.—; N. Jenner, Zagreb Kn 10.00.—; Župa sv. Blaža, Zagreb Kn 9.000; Župa sv. Marije, Zagreb Kn 9.000.—; Tvornica tamina Sisak, d. d., Zagreb, Kn 5.400.—; Kliman Josip, Zagreb Kn 5.000.—; Perković Petar, Zagreb, Kn 5.000.—; Rusan O., Zagreb Kn 5.000.—; Župa sv. Ivan, Zagreb, Kn 5.000.—; Msgr. Dr. Lach Josip, biskup, Zagreb Kn 3.000.—; Mervar i Hodniković, Zagreb, Kn 3.00.—; Ehrmann N., konzul, Zagreb Kn 2.000.—; Dr. Zimmermann Stjepan, Zagreb Kn 2.000.—; Mičević Stjepan, kth, Nova Gradiška Kn 1.500.—; Keglević P., Varaždin, Kn 1.000; Župa Petrovsko, Kn 1.000.—; Dr. Hren Dragutin, kan., Zagreb, Kn 500.—; Majcen E., Zagreb, Kn 500.—.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

SLAVA BOGU

Molitvenik i pjesmarica za školsku mladež. Priredio Albe Vidaković. Izdanje »Svete Cecilije«. Vel. 16°. Str. 182 + 5 listova neostrančanih. Ciena 500 Kn.

Predgovor je molitveniku napisao preuzv. g. nadbiskup dr. Alojzije Stepinac.

Molitvenik sadržava molitve (s. 5. — 78.) i pjesme (s. 79.—182.).

Među molitvama nalazimo: Jutarnju molitvu, Dnevne molitve, Svetu Krunicu, Svetu Misu, Svetu izpovied, Svetu Pričest, Križni put, Litanije Srdca Isusova, Sv. Josipa te Večernju molitvu.

Autor donosi podpuni red i čin svete mise. Na promjenljive dielove ne stavlja obrazce iz iste mise. Bilo bi dobro, da je označio, kojem misnom obrazcu pripada dotični promjenljivi dio. Time bi se budio interes kod učenika, da potraže u misalu promjenljive dielove za sve dane i blagdane u crkvenoj godini. Introit je uzet iz mise u četvrtak iza 3. nedjelje u korizmi, epistola iz mise 3. nedjelja došašća, evanđelje iz mise blagdana Svih Svetih i t. d.

Dobro je, da je autor radi primjera donio zasebno tekst svih promjenljivih dielova Uzkrsne mise.

U izpitnom se ogledalu kod izpovjedne pobožnosti diele griesi u težke i lake. Dobro je to, da se mladež nauči izpoviedati. Nije izpitno ogledalo samo bezlična šablona. Dobro izpitno ogledalo je pomoćno sredstvo mladeži za podpune izpoviedi. Nije to nikakva zapreka, da se buduća inteligencija ne će izpoviedati, kako se pred Bogom osjeća krivom.

Misne, izpoviedne i pričestne molitve priređene su po Rimskom misalu dra D. Kniewalda, kako to upozoruje sam autor.

Drugi je dio molitvenika obsegom veći. Tu je najprije zabilježena koralna misa »De angelis« sa Credo III. Zatim se nižu pobožne popievke: Misne, adventske, božićne, korizmene, uzkrsne, duhovske, tielovske, Marijanske, svetačke (S. Alojziju i S. Ceciliji), za blagoslov, litanije lauretanske, sv. Josipa i Zahvalnica.

Na početku pjesmarice postavio je autor: Zlatna pravila za crkveno pjevanje. Ima ih 10. Zaslužuju posebnu pažnju.

U napjevu je koralne mise označen koralni ritam. Dobro će to doći zborovođama.

Nad tekstom je pobožnih pjesama svuda donesen i napjev. Kod svake je pjesme označeno ime autora ili izvor, odkud je napjev preuzet (Cithara octochorda g. 1701., 1723., 1757. i Zbirka Gjure Vojkovića 1807. i 1816.).

Note su čisto i liepo pisane. Napjevi su transponirani i prilagođeni dječačkim glasovima.

Izbor je pobožnih pjesama dobar. Ovo je prva zbirka pjesama, koje se preporučuju i koje izlaze nakon okružnica o pobožnim crkvenim popievkama (»Kat. list« od 11. I. 1945.).

Ovom je zbirkom pjesama riešen problem đačkih pjesmarica u srednjim i osnovnim školama. Kateheta je morao prije voditi brigu ne samo o vježbanju crkvenog pjevanja nego i o prepisivanju pjesama i njihovih napjeva. Odsada će učenici imati u rukama rad i čin svete mise te imati izbor liepih pjesama strogo crkvenog duha.

Ova je pjesmarica djelomično odgovor onima, koji vele, da ne znaju, što bi sada u crkvi pjevali nakon zabrane nekih pobožnih pjesama prema spomenutoj okružnici Nadbiskupskog duhovnog stola.

U sadržaju je pjesama označeno svuda, gdje se može naći pratnja za orgulje pojedinoj pjesmi.

Autor je Albe Vidaković, regens chori zagreb. prvostolne crkve i profesor na Muzičkoj akademiji, uložio mnogo truda u izradbu ovoga molitvenika. Uvjeren sam, da će njegov trud pridonieti mnogo u odgoju hrvatske mladeži.

Na kraju ću spomenuti neke tiskarske pogrješke:

Str. 85. nastala je zamjena rieči ovako: Et in unum Jesum Dominum Christum. — Str. 87. nije dobro podpisan tekst: Et iterum venturus. Str. 89. kod drugoga Sanctus na krivo je mjesto stavljena četvrtinka e. Str. 96. Svet i presvet. Izpalo je »i«. Str. 133. mjesto biće treba biče, trnje. Str. 147. kod popievke: Zdravo sveti Sakramente, izostavljeno je ime autora pjesme: dr. V. Žganec.

Dr. Nikola Sertić

P. Jean Miroljub Pervan O. F. M., SAINT BONIFACE ET LA RÉFORME DE L'ÉGLISE FRANQUE. Paris 1938. Str. 89.

Ovo je doktorska disertacija o. Miroljuba Pervana, franjevca bosanske provincije, kojom je stekao doktorat teologije na bogoslovnom fakultetu u Parizu.

Kad je govor o sv. Bonifaciju, mi redovito mislimo na nj kao na apostola Njemačke. Tako je poznat i po ostalom svietu. Međutim on je bio i glasoviti crkveni reformator Kat. Crkve u franačkom carstvu. Vrieme se njegova plodonosna reformatorskoga rada kreće između 741. i 754. Naš je ugledni franjevac odabrao kao temu svoje dizertacije baš ovu okolnost, Bonifacija kao reformatora, i radi toga se djelce čita sa zanimanjem.

U razpravi je prikazano najprije stanje Crkve u Franačkoj prije reformacije sv. Bonifacija, zatim o životu sv. Bonifacija, pa njegovi odnošaji sa sv. Stolicom i sa Karolingima. Sama reforma obuhvata reorganizaciju hierarhije, obnovu i učvršćenje stege među klerom i svjetovnjacima, te upotrebu crkvene imovine u crkvene svrhe.

Sv. Bonifacije nije obnovio vjerski duh uvođenjem novih propisa, nego primjerom starih. Počeo je s reformom klera, da može onda s uspjehom završiti kod svjetovnjaka. Konačno prikazuje obći kršćanski i vjerski život u Franačkoj nakon reforme sv. Bonifacija.

APOKALIPSA ili ODKRIVENJE SV. IVANA APOSTOLA preveo i tumačenje dodao Dr. D. Gudek. Danas, kada se piše i govori o apokaliptičkim vremenima i ratovima preporučujemo ovu knjigu, koja je izašla u nakladi knjižare sv. Antuna. Knjiga se može nabaviti i u ostalim knjižarama uz cienu od Kn 150.—.

Vlastnik i izdavač: Nadbiskupija zagrebačka. — Odgovorni urednik: Dr. Janko Penić. — Tisak: Narodna tiskara u Zagrebu. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Vedo, Zagreb, Kaptol 27.